

VNIVERSITAT ID VALÈNCIA

SISTEMA POLÍTIC ESPANYOL

L'ESTAT AUTONÒMIC A ESPANYA

Oscar Barberà

SUMARI

- INTRODUCCIÓ
- LA CREACIÓ DEL MODEL
- L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC: anys 80.
- L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC: anys 90.
- L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC: anys 00.
- ELS RESULTATS DE L'ESTAT AUTONÒMIC
- EL FUTUR DE L'ESTAT AUTONÒMIC

INTRODUCCIÓ

Preguntes rellevants:

- Quin és el model de creació de l'estat autonòmic?
- Quina ha estat la seva evolució en el temps?
- És un estat federal o no? De quin tipus?
- Quins efectes ha tingut la creació de l'estat autonòmic en les relacions entre institucions del SPE?
- Quins efectes ha tingut l'estat autonòmic sobre els ciutadans i els actors polítics?
- Quin rendiment global pot fer-se de l'estat autonòmic?
- Quina pot ser la seva evolució futura?

Bibliografia

Aja, E (2003): **El estado autonómico**. Madrid: Alianza.

Moreno, L (2007): **La federalización de España**. Madrid: Siglo XXI.

LA CREACIÓ DEL MODEL

- **La fissura centre/perifèria durant els inicis de la transició política**
 - 1975 Democràcia = descentralització
 - No acord quant al significat i el mapa:
 - a) Desacords **territorials**.
 - Per als territoris històrics: autonomia política .
 - Per a la resta: descentralització administrativa.
 - b) Desacords **partidistes**.
 - Esquerra i nacionalistes: autonomia republicana i principi d'autodeterminació.
 - Dreta exfranquista: regionalització administrativa italiana.
 - Suárez posposa tota decisió fins després de les eleccions de 1977
 - Legalitza la senyera i la ikurriña
 - Creació Consell General de Catalunya (mancomunitat) 2-1977
 - Promet elaboració estatut autonomia després de 6-1977

LA CREACIÓ DEL MODEL

○ La formació de les preautonomies

- Resultats electorals diferencials de Catalunya i País Basc

- Victòria del PSE i PNV. Necessitat de neutralitzar políticament l'oposició.

- Pacte Suárez i Terradellas

Generalitat provisional (Mancomunitat) més reconeixement legitimitat republicana.

- No pacte Suárez i Leizaola (PNB)

Rubial, president Consell General Basc – no reconeixement institucions republicanes (sí forals)

- Divisió dins de la UCD pel disseny de l'estat autonòmic

- Herrero de Miñón: Espanya, nació de nacions.

- Clavero Arévalo: cafè per a tots.

- La creació de l'estat preautonòmic

LA CREACIÓ DEL MODEL

Mapa 2. Las pre-autonomías. Font: Aja, 1999.

LA CREACIÓ DEL MODEL

○ La constitucionalització de l'Estat autonòmic

- 1) Consens de partida
 - El problema existeix i cal abordar-lo
 - Fórmula: la mínima dissensió possible.
 - Idea inicial: Estat federal (no consens - filtració).
- **2) Model constitucional final:**
 - 1. Acord sobre els procediments.

Definició de les vies per a accedir a l'autonomia

Definició dels procediments per a l'aprovació dels Estatuts (dues vies).

Nivell competencial inicial que correspondria a cada tipus de CA.
 - 2. No model final d'Estat
 - 3. No definició del mapa
 - 4. No definició dels sostres d'autonomia
 - 5. Autonomia política garantida per als territoris històrics
 - 6. Reconeixement de diversos fets diferencials

LA CREACIÓ DEL MODEL

- 3) Principis constitucionals de l'Estat de les autonomies
 - 1) Principi **d'unitat nacional** (art 2).
 - Previ a la Constitució del 78
 - Límit per a la configuració de les autonomies
 - 2) Reconeixement del **pluralisme** nacional (art 2).
 - Nacionalitats i regions prèvies a la CE del 78
 - 3) Reconeixement **dret a l'autonomia** (principi dispositiu)
(art. 2: nacionalitats i regions / art.137 municipis i províncies)
 - El dret es podia no haver exercit.
 - 4. Principi **de solidaritat** (art 2)
 - Finançament... i aigua!

LA CREACIÓ DEL MODEL

- 4) Els **dos nivells** d'autonomia **inicials** previstos per la Constitució

Criteris: via d'accés → procediment → nivell competencial.

Dos nivells inicials, no finals.

- **VIA REFORÇADA**

1) Precedent històric (DT2 CE78): Catalunya – País Basc – Galícia.

2) Forta voluntat d'autogovern (151): Andalusia.

$\frac{3}{4}$ dels municipis + majoria absoluta del cens per cada província en referèndum.

Acord entre projecte estatut de la CA i les CG.

- **VIA ORDINÀRIA**

1) $\frac{2}{3}$ dels municipis i diputacions, tramitació com a llei orgànica sense referèndum.

2) En circumstàncies particulars, les CG (144 CE).

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (I)

○ Els primers estatuts

- País Basc, 1979.
- Catalunya, 1979.
- Galícia, 1980.
 - El problema de la clàusula competencial (subordinació a les lleis de l'estat).
- Andalusia, 1980.
 - Crisi de la UCD: el Govern demana l'abstenció i Clavero Arévalo demana el sí.
 - Almeria no aconsegueix per poc la majoria absoluta del cens
 - Aplicació del 144CE a Almeria

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (I)

○ Els pactes autonòmics de 1981 (UCD-PSOE)

- Tancament del mapa autonòmic
Rioja / Cantàbria / Madrid / Navarra
- Mateixa via (143), institucions i competències.
 - **Excepció 1:** Canàries, València.
(Tràmit 143, però amb competències equivalents al 151).
 - **Excepció 2:** Navarra.
(Tràmit DA1, competències equivalents al 151).
- Data final de constitució d'autonomies: 1983.

- Llei per a regular el procés: LOAPA.
STC 76/1983: anul·lada en gran part.

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (I)

○ Característiques generals de l'estat autonòmic durant els anys 80

- Vies d'accés, competències i fets diferencials (taula 1).
- Dates dels estatuts d'autonomia (i revisions), (taula 2).
- Fets diferencials reconeguts a diferents CA (gràfic 2).
- Repartiment de competències entre Estat i CA (taula 3).
 - Competències exclusives: de l'Estat o de les CA.
 - Competències compartides [i concurrents]
 - a) Potestat legislativa de l'Estat – gestió i reglamentació CA.
 - b) Potestat legislativa i reglamentaria de la CA d'acord amb les bases legislatives de l'Estat
 - c) Potestat legislativa i reglamentaria de la CA en el marc d'una llei específica de l'Estat (per exemple: policia autonòmica).

Taula 1

Província CCAA	Via Accés	CE	Procediment Utilitzat	Condicions Aprovació Estatut	Nivell Inicial Competències	Fets Diferencials
Catalunya (1979) Galícia (1981) Euskadi (1979)	Reforçada	DT2 ^a	Autonomia Històrica No tràmit de referèndum inicial	Negociació Com. Constit. Congrés - En cas de desacord tramitació com a projecte de llei (CG+S) - Referèndum - Ratificació CCGG 151.2CE	Nivell Superior - 148.1CE - 148.2CE - 152CE President Legislatiu	País Basc Territoris històrics i concert fiscal, (DA1 ^a), Llengua (3CE), dret civil (149.18), policia (149.1.29CE), President convoca eleccions. Catalunya: Llengua, dret civil, policia, President convoca eleccions. Galícia: Llengua, dret civil
Andalusia (1981)		151	Voluntat Reforçada Iniciativa a Diputacions + 3/4 dels municipis + referèndum per majoria absoluta a cada província			
València Canàries		151 143	Art 150.2 Llei Orgànica Transferències	CCGG	No Eleccions anticipades	València: llengua, dret civil. Canàries: Cabildos(141.1) Règim econòmic fiscal especial (DA3CE)
Navarra (1982)		DA1	Furs No tràmit de iniciativa inicial D.T.4 ^a	Negociació Navarra - Estat Aprovació CCGG (Llei paccionada)		Navarra: llengua, conveni fiscal, dret civil, policia
Almeria (1980) Madrid (1982) Ceuta (1995) Melilla (1995)	Ordinària	144	CCGG - 144CE - Ceuta i Melilla, D.T.5 ^a	Com una llei orgànica en les CCGG. No negociació	Nivell Inferior - 148.1CE (10 CCAA) - 152CE President Legislatiu	
RESTA		143	Voluntat (Províncies) - Iniciativa a Diputacions i 2/3 dels municipis per província si formen majoria del cens 143CE - Assemblea Parlamentaris per majoria absoluta si hi ha pre-autonomia D.T.1 ^a			Aragó (civil 149.1.8 CE) Balears: llengua (3CE) + Consells Ins 141.4CE + dret civil

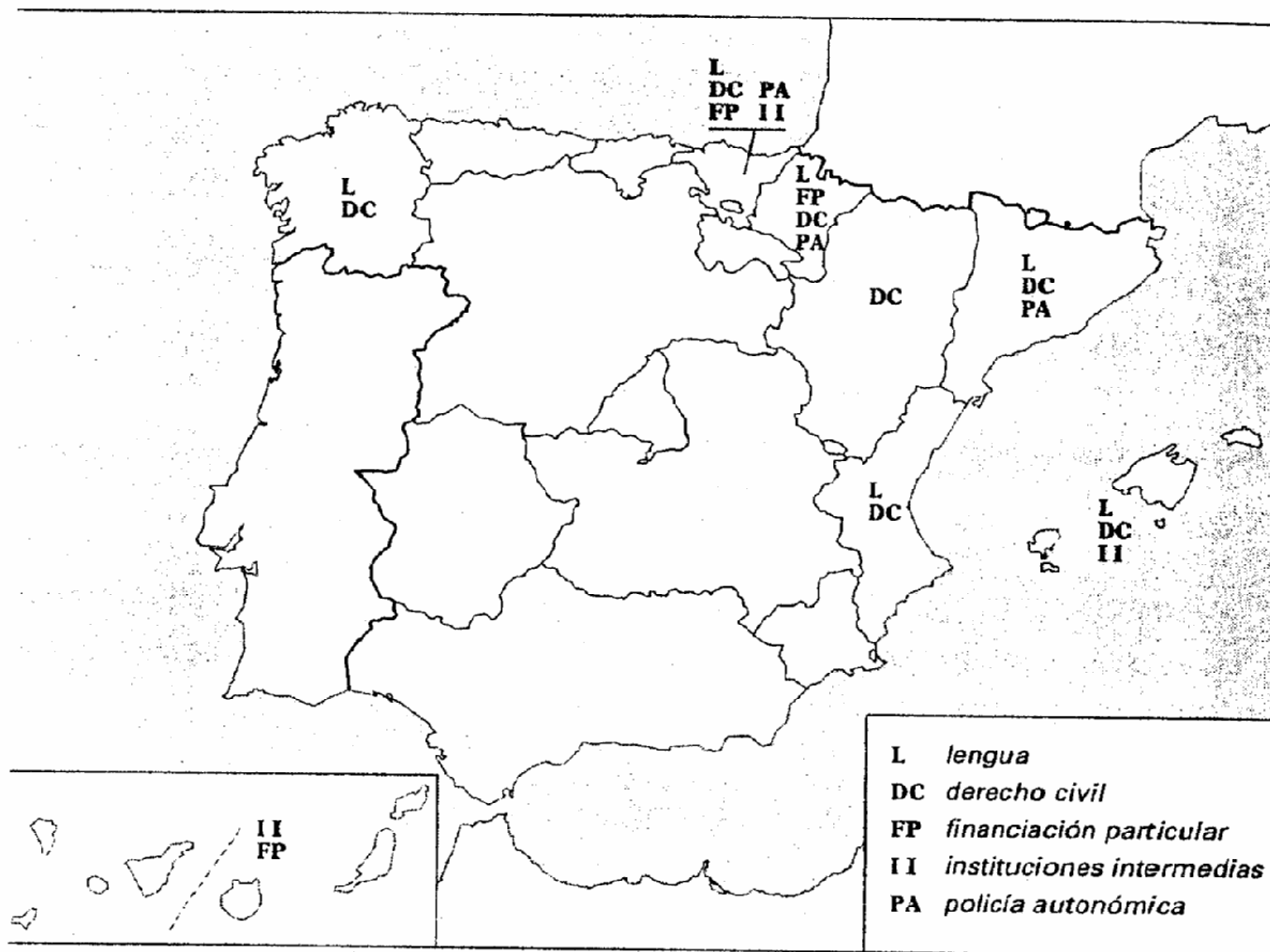
Taula 2

Table 5.1 The autonomous statutes, 1979–2007

<i>Autonomous communities</i>	<i>Legal basis and date of statute</i>		<i>Revision of statute</i>
Andalusia	Organic Law 6/1981,	30 Dec 1981	2002, 2007
Aragón	Organic Law 8/1982,	10 Aug 1982	1994, 1996, 2007
Asturias	Organic Law 7/1981,	30 Dec 1981	1991, 1994, 1999
Balearics	Organic Law 2/1983,	25 Feb 1983	1994, 1999, 2007
Basque Country	Organic Law 3/1979,	18 Dec 1979	
Canaries	Organic Law 10/1982,	10 Aug 1982	1996, 1997, 2002
Cantabria	Organic Law 8/1981,	30 Dec 1981	1991, 1994, 1998
Castilla La Mancha	Organic Law 9/1982,	10 Aug 1982	1991, 1994, 1997
Castilla León	Organic Law 4/1983,	25 Feb 1983	1994, 1999, 2007
Catalonia	Organic Law 4/1979,	22 Dec 1979	2006
Extremadura	Organic Law 1/1983,	25 Feb 1983	1991, 1994, 1999
Galicia	Organic Law 1/1981,	28 April 1981	1997, 2002
La Rioja	Organic Law 3/1982,	9 June 1982	1994, 1999
Madrid	Organic Law 3/1983,	25 Feb 1983	1991, 1994, 1998
Murcia	Organic Law 4/1982,	9 June 1982	1991, 1994, 1998
Navarre	Organic Law 13/1982,	10 Aug 1982	2001
Valencian Community	Organic Law 5/1982,	1 Jul 1982	1991, 1994, 2006
Ceuta	Organic Law 1/1995,	13 Mar 1995	
Melilla	Organic Law 2/1995,	14 Mar 1995	

Source: *Anuario El Pais*, 2007: 94.

EL ESTADO AUTONÓMICO

Mapa 4. Los hechos diferenciales por CCAA. Font: Aja, 1999

Taula 3

FIGURA 3. Los grandes tipos de competencias del Estado y de las CCAA.

<i>Competencias exclusivas de las CCAA</i>	<i>Competencias concurrentes</i>	<i>Competencias compartidas</i>	<i>Competencias exclusivas del Estado</i>	<i>Otros tipos de competencias</i>
Instituciones autonómicas	Ordenación general de la economía	Legislación laboral	Defensa y Fuerzas Armadas	Cultura
Agricultura y ganadería	Educación	Legislación mercantil y penitenciaria	Relaciones internacionales	Denominaciones de origen
Turismo	Régimen local	Propiedad intelectual e industrial	Nacionalidad, extranjería y derecho de asilo	Empresas públicas (participación)
Asistencia y servicios sociales	Sanidad	Legislación sobre productos farmacéuticos	Comercio exterior	Orden público
Caza y pesca	Crédito y Cajas de Ahorro		Sistema monetario	Televisión autonómica
Comercio y consumo	Administraciones públicas y funcionarios		Ordenación del crédito, banca y seguros	
Industria	Medio ambiente		Sanidad exterior	
Urbanismo	Medios de comunicación		Ferrocarriles, transportes, aprovechamientos hidráulicos, puertos y aeropuertos, museos y bibliotecas <i>del Estado</i> ¹	

¹ Se trata de competencias materialmente separadas por el territorio, el interés o la categoría, que corresponden al Estado o a las CCAA, según afecten a varias CCAA o sólo a una.

Font: Aja, 1999. Les competències en groc són transferides els anys 1990's

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (I)

○ Evolució de les relacions intergovernamentals durant els anys 80

● Manca de consens polític i recursos al TC

- Tractament diferent dels ciutadans, fruit de la potestat legislativa de les CA. Límit: els drets fonamentals.
- El caràcter indisponible de les competència (no marxa enrere) sense reforma de la CE o Estatuts.
- Primacia dels estatuts sobre les lleis. No ha d'interposar-se cap llei entre la Constitució i els estatuts.
- Model basat en el federalisme cooperatiu (interdependència entre l'Estat i les CA).

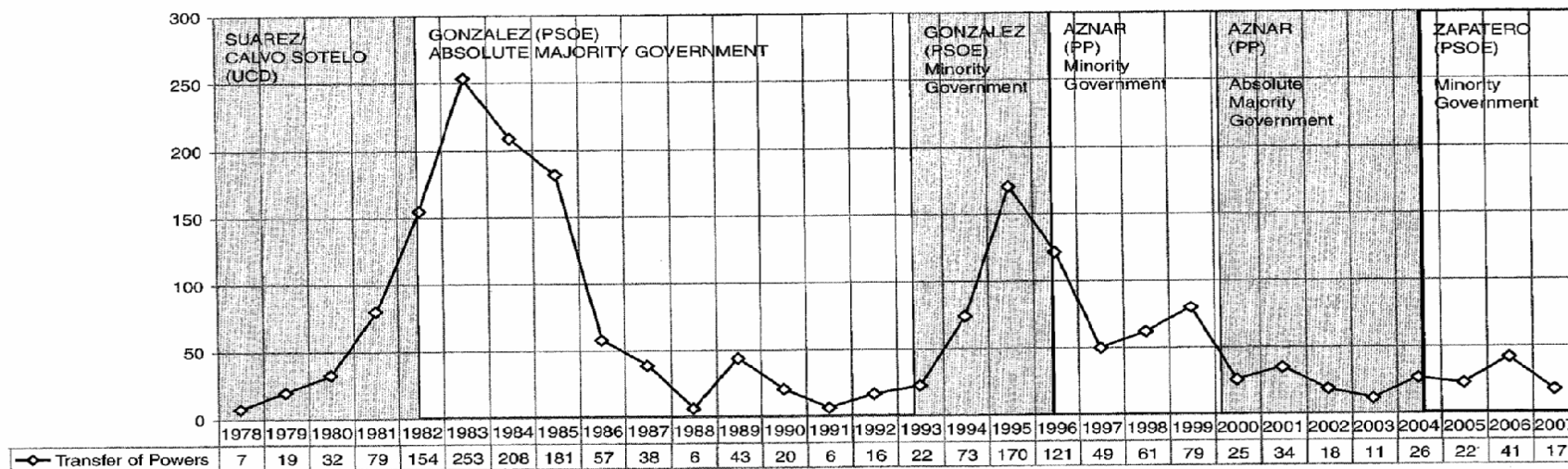

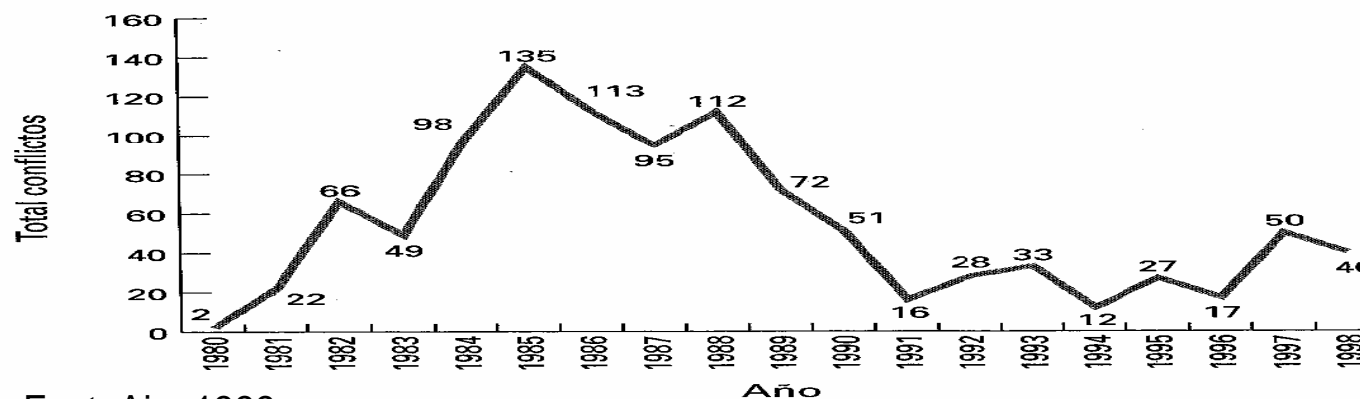
Figure 5.6 Development of transfer of powers from central government to the regions (1978–September 2007).

Source: Ministério de Administraciones Publicas, 2007c, last accessed on 14 September 2007.

Font: Magone, 2008

LOS ELEMENTOS FEDERALES DEL ESTADO AUTONÓMICO

FIGURA 9. Evolución de los conflictos de competencias entre el Estado y las CCAA.

Font: Aja, 1999

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (I)

- **Límits institucionals del desenvolupament de l'estat de les autonomies**
 - Inadaptació de l'Estat al nou model
 - El Senat no funciona com a cambra territorial
 - La província com a circumscripció i base de funcionament per a l'administració territorial de l'Estat
 - Governadors civils
 - Els problemes de la coordinació multilateral
 - Conferències sectorials
 - Manca de coordinació, heterogeneïtat de competències.
 - Manca de cooperació: Catalunya i País Basc.
 - Inexistència de conferències de presidents de CA
 - Manteniment de la coordinació bilateral
 - Dificultats per a impulsar la cooperació horitzontal
 - Límits constitucionals
 - Problemes polítics: Navarra – País Basc.

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (I)

○ **Les mancances dels primers models de finançament autonòmic**

- Dependència dels recursos econòmics de l'estat central.
- Falta de responsabilitat fiscal de les autonomies
- Manca de recursos i endeutament

- Diferències entre autonomies segons nivells de competències
- Diferències de Navarra i País Basc respecte del conjunt
- Primers problemes de desigualtats territorials
 - Constitució del Fons de Compensació Interterritorial

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (II)

- **La primera onada de reformes autonòmiques: 1992-1994.**
 - A partir de 1987 s'inicien peticions de més competències per a les CA de l'article 143 CE
 - **Problema 1:** són consubstancials al model els dos nivells?
 - **Problema 2:** quin paper ha de tenir l'AGE en el model?
Planificar i coordinar o retenir competències exclusives?
 - Exemple: set CA amb educació i deu sense
 - **Problema de fons:** quin model d'Estat?

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (II)

○ La primera onada de reformes autonòmiques (Pactes PSOE-PP 1992)

- Igualació de les competències (gestió de l'ensenyament, els serveis socials, la sanitat, dissolució parlament).

- Llei Orgànica de Transferències 9/1992
- Reforma estatuts CA 1994
- Ceuta i Melilla: ciutats autònomes, 1995.
- Transferència de 240.000 funcionaris de l'Estat a les CA

○ La segona onada de reformes estatutàries (Pactes PSOE-PP 1994)

- No hi ha acord explícit PP-PSOE
- L'Estatut de Canàries inicia el procés (1996).
 - LOTRACA + regulació del règim econòmic + canvis institucionals (cabildos).
- Reacció: **Declaració de Barcelona** (1998): PNB, CiU, BNG.

Table 5.2 Development of statutes and revisions of statutes

Year	Autonomous statutes	Revisions
<i>Founding statutes</i>		
1979	Catalonia, Basque Country	
1980		
1981	Andalusia, Asturias, Cantabria, Galicia	
1982	Aragón, Canaries, Castilla-La Mancha, La Rioja, Murcia, Navarre, Valencian Community	
1983	Balearics, Castilla-León, Extremadura, Madrid	
<i>First wave of revision of statutes</i>		
1991		Asturias, Cantabria, Castilla-La Mancha, Extremadura, Madrid, Murcia, Valencian Community
1994		Aragón, Asturias, Balearics, Cantabria, Castilla-La-Mancha, Extremadura, Castilla-Leon, Extremadura, La Rioja, Madrid, Murcia, Valencian Community
<i>Statutes for enclaves in northern Africa</i>		
1995	Ceuta, Melilla	
<i>Second wave of revision of statutes</i>		
1996		Aragón, Canaries
1997		Canaries, Castilla-La-Mancha, Galicia
1998		Cantabria, Madrid, Murcia
1999		Asturias, Balearics, Castilla-León, Extremadura
2001		Navarre
2002		Andalusia, Canaries, Galicia
<i>Third wave of revision of statutes</i>		
2006		Catalonia, Valencian Community
2007		Andalusia, Aragón, Balearics, Castille-León

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (II)

○ Canvis en les relacions institucionals durant els anys 90

● Canalització institucional del conflicte

- 1994: reforma del reglament del Senat: Comissió General de les CA
- 1994: participació de les CA en la Conferència per a Assumptes Relacionats amb les CE.
- El conflicte s'atenueja en part per la **influència** política que el nacionalisme català i basc tenen en la **governabilitat** entre 1993 i 2000.
- Augment dels acords de cooperació entre Estat i CA

● Adaptació important de l'administració central de l'estat a la nova realitat autonòmica

- Supressió dels Governadors civils (1996 pacte CiU-PP).
- Transferències importants de personal a les administracions autonòmiques.

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (II)

- **Límits:**

- Es mantenen els problemes de coordinació multilateral
 - No conferències de presidents
 - Fracassa un primer acord per a convertir el Senat en cambra territorial
- No es desenvolupa la coordinació horitzontal:
 - Excepció les TV autonòmiques (drets del futbol).
- **(Taula Morata transferències personal)**
-

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (II)

CUADRO IV

Evolución del personal de las Administraciones Públicas (en miles)

	1982	1986	1991	1996	1999
Admin. Central*	1.181,8	946,6	900,6	603	570,5
Comunidades Autónomas	44,4	360,0	574,6	677	690,3
Entes locales	167,0	295,4	374,6	425,4	450,7
Total	1.393,2	1.672,0	1.826,11	695,5	1.710,5

* A partir de 1996, no incluye Fuerzas y Cuerpos de Seguridad del Estado, Fuerzas Armadas, Administración de Justicia ni entes públicos cuyos efectivos ascendían en 1999 a 311.442 empleados.

Fuente: MAP, 1994 y 1999

Font: Morata, 2001: 135

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (II)

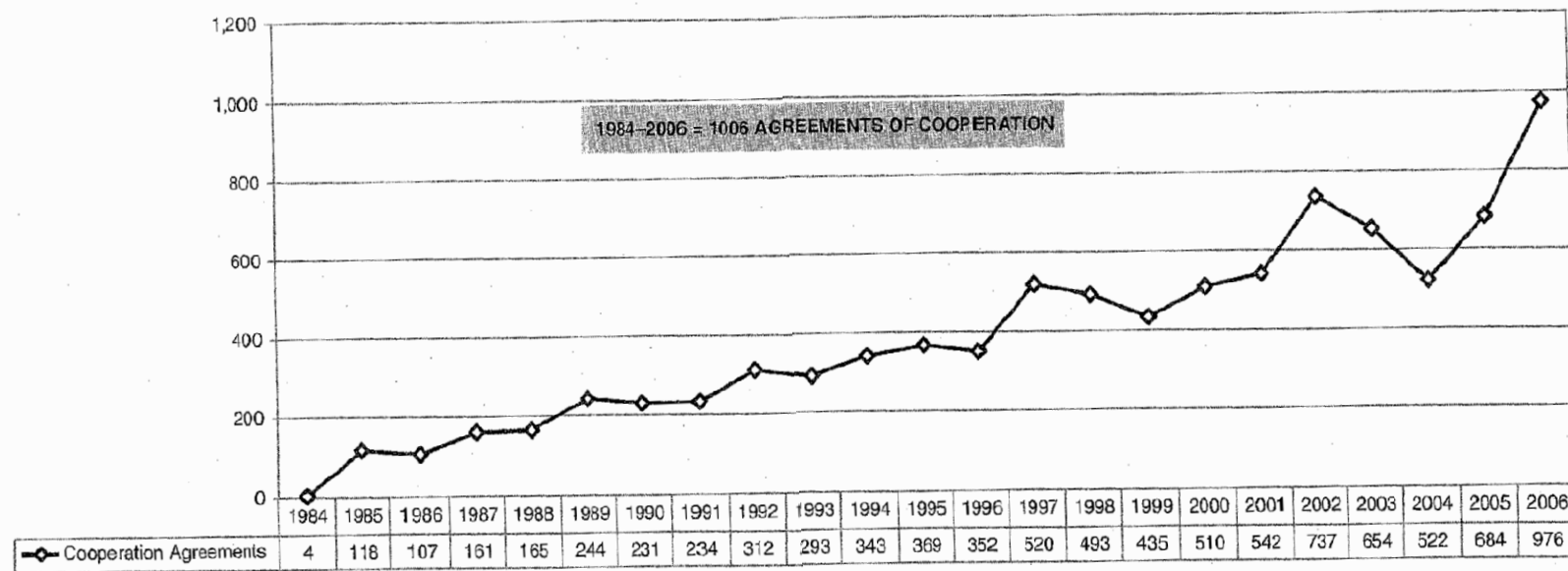

Figure 5.5 Development of cooperation agreements between the state and the autonomous communities, 1984-2006.

Source: Ministerio de Administraciones Públicas, 2007b: 6.

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (II)

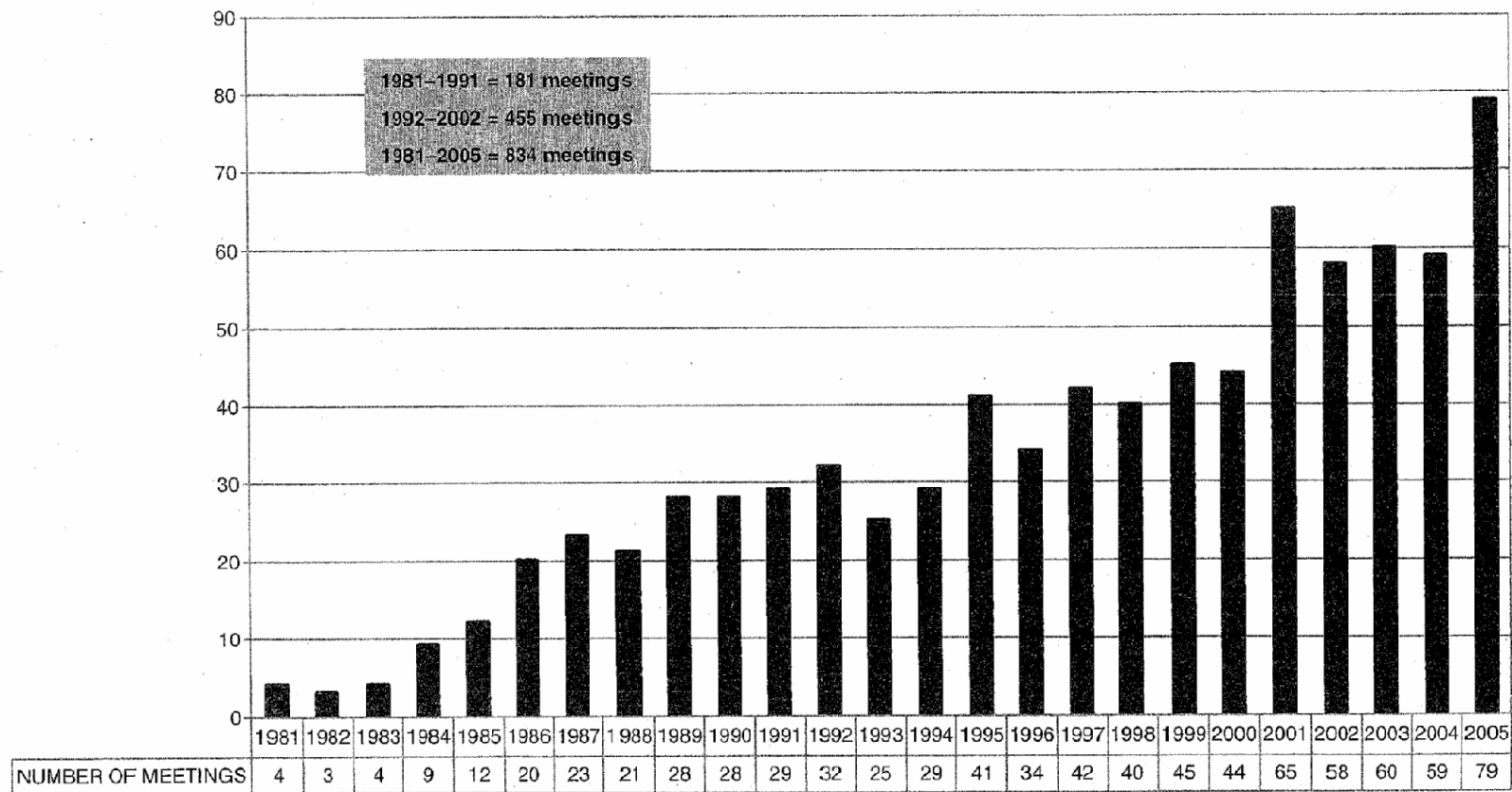

Figure 5.2 The development of sectorial conferences meetings (at first level) between 1981 and 2005.

Source: Own graph based on data from Ministério de Administraciones Publicas, 2007a: 19.

Font: Magone, 2008: 205

Oscar Barberà SPE 0910

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (II)

- **Canvis en el model de finançament**
 - **Augment dels recursos i de la responsabilitat fiscal de les CA**
 - 1993: derivat del pacte PSOE-CiU: **15% IRPF**.
 - 1997: derivat del pacte PP-CiU: **30% IRPF**.
 - Les transferències del govern central (subvencions específiques i la fiscalitat cedida per l'estat) continuen sent la principal base de finançament.
 - Malgrat tot, **augment de l'endeutament** de les CA.
 - L'endeutament augmenta significativament durant la dècada de 1990.

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (II)

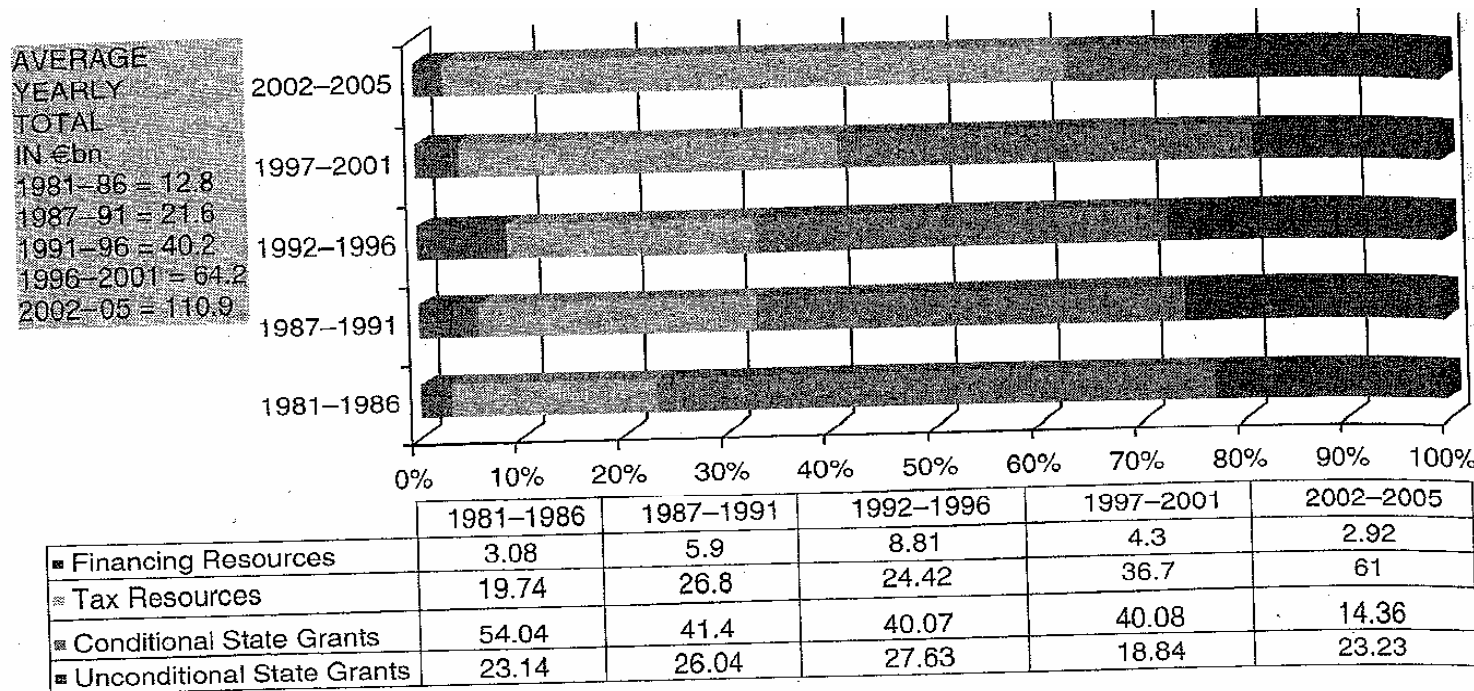

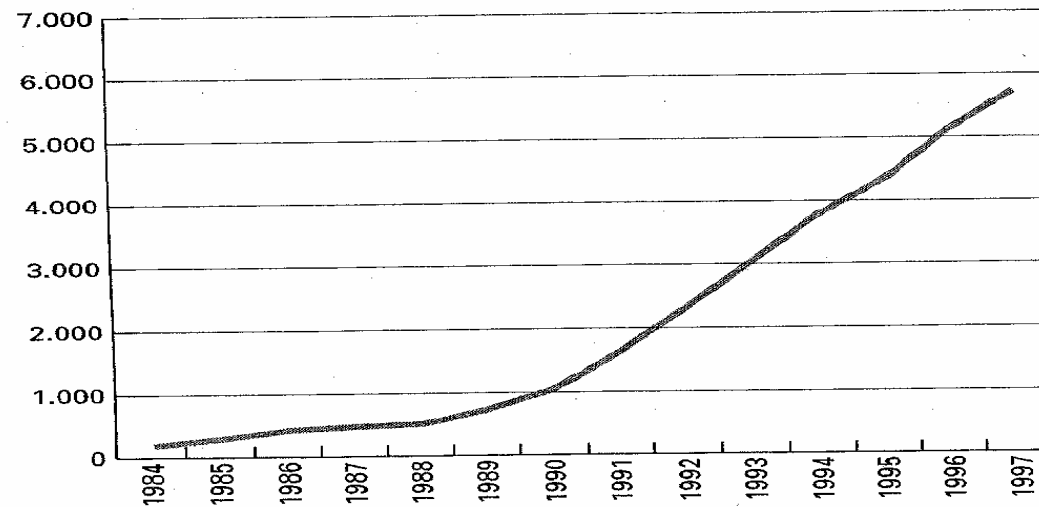
Figure 5.8 Sources of finance of the autonomous communities, 1981-2001.

Source: Circuendez Santamaria and Ramos Gallarin, 2006: 191, for the transitional period 1981-86; own calculations from BADESPE, Database on economic facts of the Spanish Public Sector, compiled by Institute of Fiscal Studies of the Spanish Ministry of the Economy, website: <http://www.estadief.meh.es/> accessed on 6 August 2008.

Font: Magone, 2008: 212

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (II)

FIGURA 5. Evolución de la deuda autonómica total (1984-1997)
(miles de millones).

FUENTE: Banco de España.

Font: Aja, 1999: 118

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (II)

- **Manteniment de desigualtats, tot i igualacions de renda.**
 - 1990: reforma del Fons de Compensació Interterritorial.
 - Anys 90: creació dels fons de cohesió de la Unió Europea (a més dels fons estructurals).
 - Reforma dels models de finançament (1997, 2001)
creixentment conflictiva.
 - Vot alineat per raons partidistes

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (II)

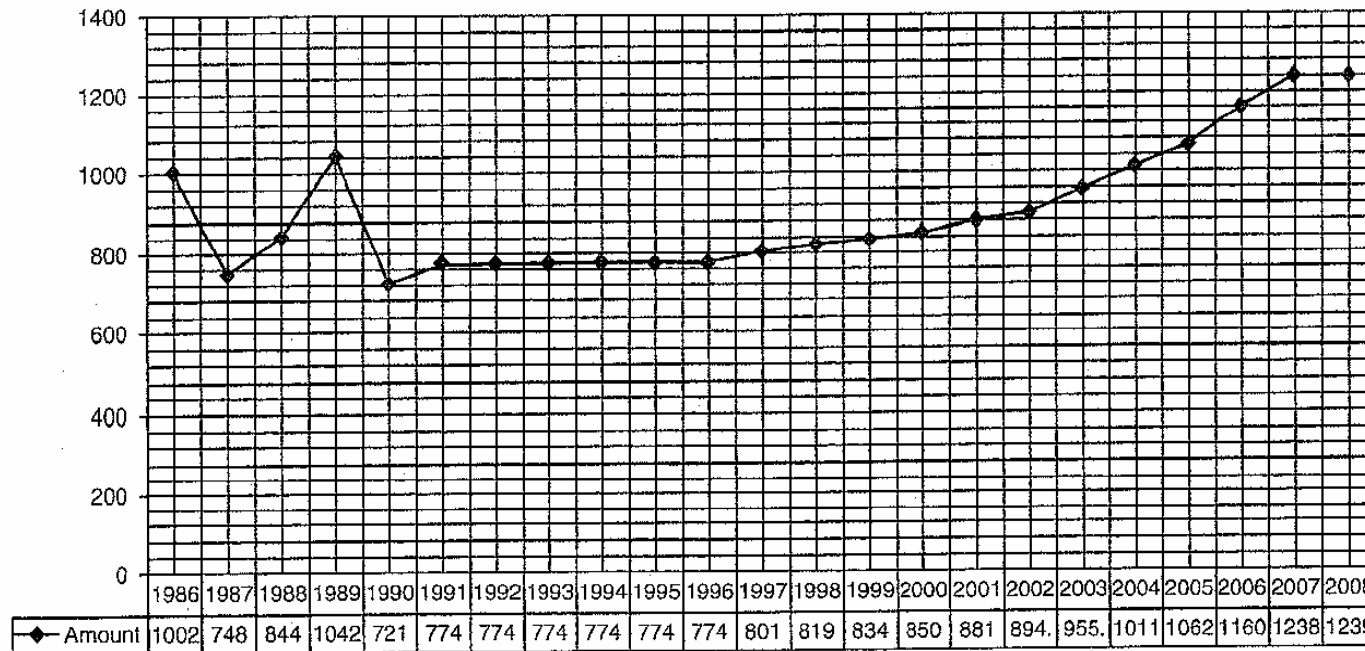

Figure 5.13 The development of the Inter-territorial Compensation Fund, 1986–2008.

Source: Ministerio de Administraciones Publicas, 2008 posted on website http://www.map.es/documentacion/politica_autonomica/info_ecofin/3inverpub/fci/fci_distrib.html accessed on 6 August 2008

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (II)

gràfic 4.4. PIB per càpita regional de l'Estat autòmic (1980-2003) (%)

CUADRO 4.5. PIB per cápita regional de España en la Unión Europea (1980-2003) (%)

	1980 (CEE-12)	2003 (EU-15)	2003 (UE-25)
Andalucía.....	56	67,9	74,1
Aragón.....	76	95,3	104,0
Asturias.....	77	76,1	83,0
Baleares.....	86	102,3	111,6
Canarias.....	59	83,4	91,0
Cantabria.....	78	86,4	94,3
Castilla-La Mancha.....	61	69,7	76,1
Castilla y León.....	70	82,7	90,2
Cataluña.....	83	107,7	117,5
Comunidad Valenciana....	71	84,1	91,8
Extremadura.....	45	58,5	63,8
Galicia.....	61	70,2	76,6
Madrid.....	81	118,1	128,8
Murcia.....	65	75,4	82,3
Navarra.....	90	112,8	123,1
País Vasco.....	89	110,6	120,7
Rioja (La).....	88	98,3	107,3
ESPAÑA.....	71	89,3	97,4

Nota: El PIB per cápita está expresado en paridad de poder adquisitivo, siendo el PIB europeo la base 100.

Fuente: Parellada y Álvarez (2006, cuadro 7).

Font: Moreno, 2008: 148

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (II)

FIGURA 7. Distribución de los fondos de la Unión Europea por CCAA (media 1993-1996, valores de 1996 en millones de ptas.)

<i>Comunidades Autónomas</i>	<i>FEOGA- Garantía</i>	<i>FEOGA- Orientación IFOF y Pesca</i>	<i>FEDER</i>	<i>Fondo de Cohesión</i>	<i>Otros</i>	<i>Total¹</i>
Andalucía	211.001	17.056	69.818	19.426	1.928	356.114
Aragón	67.464	8.471	3.560	4.756	659	85.329
Asturias	3.837	5.137	14.136	5.898	3.508	38.880
Baleares	3.635	1.090	1.009	3.778	59	10.167
Canarias	34.277	6.211	24.134	1.361	329	74.105
Cantabria	2.509	2.148	6.983	46	48	14.375
Cast. y León	114.646	17.350	32.681	6.580	1.271	181.308
C.-La Mancha	117.874	10.398	20.176	3.917	931	158.244
Cataluña	41.512	5.836	14.499	19.523	779	94.994
C. Valenciana	22.515	6.549	35.360	17.035	373	101.095
Extremadura	76.792	6.612	23.609	721	566	118.411
Galicia	10.029	21.678	43.755	15.681	221	107.447
Madrid	7.742	1.073	5.217	17.577	835	39.260
Murcia	21.919	2.630	11.211	1.936	206	41.286
Navarra	16.935	3.050	1.642	1.235	141	24.195
País Vasco	9.749	5.324	13.132	1.888	489	39.734
La Rioja	5.295	944	714	462	50	7.839

¹ La suma de las distintas partidas no se corresponde exactamente con el total porque se han omitido algunos conceptos secundarios que pueden verse en la obra citada.

FUENTE: M. D. Correa García y S. Maluquer i Amorós, *Efectes regionals del pressupost europeu a Catalunya*, Institut d'Estudis Autònomic, Barcelona, 1998.

Font: Aja, 1999: 121

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (III)

○ La tercera onada de revisions autonòmiques (2004-2008)

- S'inicia amb un fracàs: **pla Ibarretxe**.
 - El presenta el setembre de 2001; n'inicia les tramitacions l'octubre de 2003.
 - El desembre de 2004 és aprovat al parlament basc. L'1 de febrer de 2005 és refusat pel Congrés dels Diputats.
 - Contingut clarament inconstitucional: estat lliure associat.
- Reforma insígnia: **Estatut Autonomia de Catalunya (2006)**.
 - Catalunya com a nació
 - Obligatorietat del coneixement del català
 - Elements de negociació bilateral amb l'Estat (confederació).
 - Intenta d'imposar elements a altres institucions
 - [Reforma constitucional encoberta]
 - Finançament autonòmic basat en la renda
 - Funcionament del poder judicial
 - Participació de les CA en el TC

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (III)

- Reformes equivalents a Aragó, València, Andalusia, Balears, Castella-Lleó
 - Definició com a nació
 - Policia autonòmica
 - Capacitat de dissolució del parlament i convocar eleccions autònomament
 - Segueixen molts dels elements presents en l'estatut de Catalunya

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (III)

- **Evolució de les relacions governamentals en els anys 2000**
 - **Millora de la cooperació multilateral**
 - Increment de les conferències sectorials
 - Convocatòria de les **conferències de presidents**
 - 10-2004 / 9-2005 / 1-2007 / 12-2009
 - Participació (limitada) de les regions en els consells de ministres de la UE.
 - **Increment de la concurrència etnoterritorial**
 - Competència i conflicte sobre l'increment de competències i del finançament
 - **Conflictes entre CA**, no entre l'Estat i les CA.
 - Governos autonòmics com aparadors de les polítiques dels grans partits nacionals (PP-PSOE).
 - **Creixent sensació d'esgotament del model de relacions intergovernamentals actual**

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (III)

- **Evolució de les relacions governamentals en els anys 2000**
 - **Creixent sensació d'esgotament del model de relacions intergovernamentals actual**
 - El problema són els estatuts?
 - El problema és la Constitució?

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (III)

- **El nou model de finançament autonòmic (2009)**
 - **Ingressos:** més responsabilitat fiscal per a les CA a canvi de més diners
 - 50% de l'IRPF i de l'IVA, i 58% dels impostos especials
 - 25% d'aquests ingressos són per a les CA. El 75% per al FGSPF.
 - **Distribució dels fons de solidaritat (sobre 100).**
 - El 75% dels fons, finançats per les CA; 25%, per l'Estat.
 - Fons de suficiència global (16,5%, Estat).
 - Paga competències no comuns
 - Fons de convergència (3,5%, Estat).
 - Fons de cooperació interterritorial
 - Fons de competitivitat (**nou**) [reduir diferències del model] .
 - Nou fons de garantia de serveis públics fonamentals (**FGSPF, nou**) (75% CA, 5% Estat)
 - Sanitat, educació, serveis socials.

L'EVOLUCIÓ DE L'ESTAT AUTONÒMIC (III)

- **Principals criteris de distribució del FGSPF**
 - 38% atenció sanitària
 - 30% població (actualitzada cada any)
 - 20,5% educació
 - 8,5 assistència sanitària a gent gran

RESULTATS DE L'ESTAT AUTONÒMIC

○ Rendiment autonòmic

CUADRO VI
Preferencias relativas a la organización del Estado (en %)

	1996	1990	1984
Un Estado sin CCAA	16	17	29
El Estado actual	45	41	31
Un Estado en el que las CCAA tengan mayor autonomía que en la actualidad	21	19	20
Un Estado que reconozca a las CCAA la posibilidad de ser independientes	8	7	10
NS/NC	10	16	10

Fuente: CIS (1998): *Opiniones y Actitudes*, nº 18.

Font: Morata, 2001: 149

RESULTATS DE L'ESTAT AUTONÒMIC

○ Pluralisme identitari

CUADRO 4.1. *Autoidentificación española y autonómica (1990-2005) (%)*

A. *Porcentajes verticales*

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1998	2002	2005
Sólo de su Comunidad Autónoma	9	11	9	8	8	8	5	6	6	5
Más de su Comunidad Autónoma que español	16	15	15	15	14	14	16	16	14	14
Tan de su Comunidad Autónoma como español	39	43	48	49	47	48	50	53	54	57
Más español que de su Comunidad Autónoma	12	8	7	8	8	9	11	8	8	10
Sólo español	21	22	20	18	21	20	15	14	14	10
NS/NC.....	3	1	2	1	2	1	3	3	3	4

Font: Moreno, 2008: 131

RESULTATS DE L'ESTAT AUTONÒMIC

○ Pluralisme identitari

Font: Moreno, 2008: 132

CUADRO 4.2. *Autoidentificación española y autonómica (por Comunidades Autónomas. Año 1995)*

A. Porcentajes verticales

	Andalucía	Aragón	Asturias	Baleares	Cataluña	Canarias	Cantabria	Castilla y León	Castilla-La Mancha	Extremadura	Galicia	La Rioja	Madrid	Murcia	Navarra	País Vasco	C. Valenciana	TOTAL Porcent.
Sólo *	4,4	3,1	9,1	6,6	10,1	21,2	3,4	4,4	3	9,6	8,5	—	1,6	3,1	15,4	33,5	2,9	537 7,6
Más * que español ...	19,3	9,4	20,8	5,8	18	22,9	3,4	7,6	3,3	13,8	25,9	3,8	5,3	4,2	33	18,4	4,1	975 13,7
Tan * como español ...	61,7	47,5	54,8	43,8	44,6	37,9	15,9	42,7	42,8	62,8	52,3	96,2	36,7	26,6	47,3	31,4	55,6	3 383 47,6
Más español que *	8,1	5,8	5,6	5,1	15,3	3,8	6,8	12,4	8,7	10,1	6,5	—	4,9	10,4	3,3	5,1	10,5	619 8,7
Sólo español.	5,7	33,2	9,6	38	10,8	12,6	68,2	31,6	40,5	2,7	6,5	—	49,7	54,2	1,1	10,3	25,6	1 510 21,3
No sabe	0,7	0,9	—	0,7	1,2	1,7	2,3	1,3	1,7	1,1	0,2	—	1,8	1,6	—	1,4	1,4	80 1,1
TOTALES	1 293	223	197	137	1 108	293	88	459	299	188	505	52	893	192	91	370	716	7 104 100

* Andalus, catalán, gallego, valenciano, vasco, etcétera.

RESULTATS DE L'ESTAT AUTONÒMIC

○ Sistemes de partits autonòmics

Font: Magone, 2008: 229-30

Table 5.8 Regionalist parties in the autonomous communities after 27 May 2007 elections

<i>Autonomous communities</i>	<i>Parties</i>	<i>Significance</i>	<i>Party system</i>
Andalucia	• Andalusian Party/(<i>Partido Andaluz</i> – PA)	Small party, can be pivotal if PSOE does not achieve absolute majority	PSOE dominant
Aragon	• Aragonian Regionalist Party (<i>Partido Regionalista Aragonés</i> – PRA) • Aragonese Junta (<i>Chunta Aragonexista</i> – CHA)	Both parties are almost equal in electoral strength, since 2007 PAR was able to be stronger than CHA	PSOE dominant
Asturias	• Asturian Regional Union (<i>Unión Regional Asturiana</i> – URAS)	Not able to achieve representation in 2003 and 2007 regional elections	PSOE dominant, support from IU
Balearics	• Mallorcan Union (<i>Unión Mallorquina</i> – UM) • Mallorcan Socialist Party – (<i>Partido Socialista Mallorquino</i> – PSM)	Small parties, between 9 and 6 per cent, able to form coalition with major parties	PSOE dominant
Basque Country	• Nationalist Basque Country (<i>Partido Nacionalista Vasco</i> – PNV) • <i>Herri Batasuna</i> (HB) • <i>Eusko Askartasuna</i> (EA)	• Largest party is regionalist-nationalist (PNV) and in coalition with EA, dependent on support of IU • Political arm of ETA is illegal due to being associated to terrorist organisation	PNV-EA dominant, support from IU
Canaries	• Canarian Coalition (<i>Coalición Canaria</i> – CC)	After 2003 regional elections it was first party, after 2007 elections third party, important coalition party for PP and PSOE	PSOE strongest party, CC in coalition
Cantabria	• Regionalist Party of Cantabria (<i>Partido Regionalista de Cantabria</i> – PRC)	Strong growing third party in 2007 elections, can coalesce with PP and PSOE, leader is president of the autonomous community	PRC in coalition with PP

RESULTATS DE L'ESTAT AUTONÒMIC

○ Sistemes de partits autonòmics

Font: Magone, 2008: 229-30

Table 5.8 Continued

<i>Autonomous communities</i>	<i>Parties</i>	<i>Significance</i>	<i>Party system</i>
Castilla-Leon	• People's Union of León (<i>Unión Popular de León</i> – UPL)	Third largest party between 2–4 per cent and 2–3 seats, IU has no representation	PP dominant
Castilla La Mancha	• None		PSOE dominant
Catalonia	• Convergence and Union (<i>Convergència i Unió</i> – CiU) • Republican Left of Catalonia (<i>Esquerra Republicana de Catalunya</i> – ERC)	• CiU: Strongest party in terms of share of vote and seats, however since 1999 without absolute majority (30–32 per cent of vote) • ERC: Improved considerably, third strongest political force after CiU and PSOE (between 14–16 per cent of vote)	Coalition between PSOE-ERC-IU, CiU largest party, but without absolute majority
Extremadura	• United Extremadura (<i>Extremadura Unida</i> – EU)	No parliamentary representation	PSOE dominant
Galicia	• National Galician Bloc (<i>Bloque Nacional Gallego</i> – BNG)	BNG was second largest party in 2001 elections with 23.1 per cent, but third largest party in 2005 elections with 19.9 per cent	PSOE-BNG coalition PP strongest party, but without absolute majority
Madrid	• None		PP dominant
Murcia	• None		PP dominant
Navarre	• Union of Navarrese People (<i>Unión del Pueblo de Navarra</i> – UPN) • <i>Nafarroa Bai</i> (NA-Bai)	• UPN: Strongest party, regionalist, united with PP • Coalition of all regionalist-nationalist parties (PNV, Aralar and others), second largest party	UPN/PP dominant, but NA-Bai is becoming a major player, second largest party in 2007 elections
La Rioja	• <i>Party of Rioja</i> (<i>Partido de Rioja</i> – PR)	PR: Small regionalist party with about 6–7 per cent and two seats in 2003 and 2007 elections	PP dominant
Valencian Community	• <i>Entesa</i> • <i>Compromís</i>		

Source: Compiled from individual chapters of Alcantara and Martinez, 1998; updated from *El País*, 13 May 2003: 21; *El País*, 28 May 2007: 21; political parties' websites.

EL FUTUR DE L'ESTAT AUTONÒMIC

- **Model obert en constant transformació?**
- **Conversió en estat federal?**

Institucions del federalisme (Lijphart, 1987).

- 1) Constitució escrita
- 2) Bicameralisme
- 3) Dret de les unitats constitutives a esmenar la constitució i a canviar unilateralment la constitució pròpia (i determinar les seves institucions d'autogovern).
- 4) Representació desproporcionada o en peu d'igualtat (sobrerepresentació) de les unitats constitutives.
- 5) Govern descentralitzat (recursos i personal).

- **Conversió en estat confederal [asimètric].**

- Quin mapa? Quines institucions?

- **Secessió de territoris?**

- Quins territoris?